

ช่วยกันสร้างคนดีให้บ้านเมือง

ชุมชน คุณธรรม

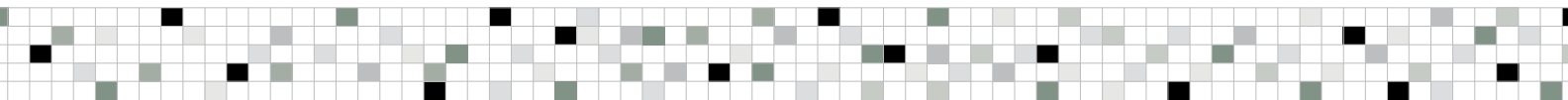

ช่วยกันสร้างคนดีให้บ้านเมือง

ชุมชนคุณธรรม

ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ
โดยการสนับสนุนของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์
ร่วมกับฝ่ายบริหารงานชุมชน สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

ช่วยกันสร้างคนดีให้บ้านเมือง

ชุมชนคุณธรรม

พิมพ์ครั้งที่ 1 ธันวาคม 2559 จำนวน 5,000 เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ 2 กุมภาพันธ์ 2560 จำนวน 3,000 เล่ม

เจ้าของ

ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ

ที่ปรึกษา

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นพ.เกษม วัฒนชัย
นายปราโมทย์ โชติมงคล

องคมนตรี และประธานกรรมการมูลนิธิยุวสถิรคุณ
ผู้อำนวยการศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ

คณะผู้จัดทำ

รองศาสตราจารย์ปภัสวดี วีรภิตติ

นายนพพร สุวรรณรุจิ

นางสาวจงกล ทวีทรัพย์สมบูรณ์

นางฉลวยลักษณ์ สิ้นประเสริฐ

นางสาวชลธิชา หงษ์เวียงจันทร์

นางสาวนิชา มุนจินดา

นางสาวจิตติมา เรืองเดชสุวรรณ

คณะทำงานขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรม

รองผู้อำนวยการศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ

ที่ปรึกษาศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ

ที่ปรึกษาศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ

ที่ปรึกษาศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ

ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ

ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ

คณะทำงานขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรม

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

รูปเล่ม

นายวัฒนสินธุ์ สุวรรตานนท์

พิมพ์ที่

บริษัท สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด

คำนำ

ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ ได้น้อมเกล้าน้อมกระหม่อมรับปฏิบัติ ตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่ว่า “ให้โรงเรียนสร้างคนดีให้บ้านเมือง” โดยได้จัดอบรมครูและนักเรียนแกนนำ นิเทศ ติดตาม ให้คำปรึกษาพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม จนประสบความสำเร็จและกระทรวง ศึกษาธิการยังมีนโยบายให้โรงเรียนใช้กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมตาม แนวทางของมูลนิธิยุวสถิรคุณ ซึ่งปัจจุบันมีโรงเรียนกว่า 3,000 แห่ง นอกจากนี้ ศูนย์ฯ ยังได้นำแนวทางดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาครอบครัวคุณธรรมและองค์กร คุณธรรม อีกด้วย

ในโอกาสที่ศูนย์ฯ ร่วมมือกับฝ่ายบริหารงานชุมชน สำนักงานทรัพย์สินส่วน พระมหากษัตริย์ ร่วมกันพัฒนา “ชุมชนคุณธรรม” ในพื้นที่ดูแลของสำนักงานทรัพย์สิน ส่วนพระมหากษัตริย์ นับเป็นความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงาน ช่วยกันขยาย ผลงานด้านพัฒนาคุณธรรม เพื่อสนองพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระ ปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช จึงขอเป็นกำลังใจให้ประสบความสำเร็จด้วยดี

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นพ.เกษม วัฒนชัย องคมนตรี
ประธานกรรมการมูลนิธิยุวสถิรคุณ

สารบัญ

รู้จักศูนย์โรงเรียนคุณธรรม

1. รู้จักชุมชน 6
2. หน้าที่ของชุมชน 10
3. พลังของชุมชน 14
4. หกขั้นตอนของการสร้างชุมชนคุณธรรม 20
5. กระบวนการสร้างชุมชนคุณธรรม 30
6. ตัวชี้วัดชุมชนคุณธรรม 36
7. การดำเนินงานการสร้างชุมชนคุณธรรม 38
แผนดำเนินงานสร้างชุมชนคุณธรรม (รอบ 12 เดือน)
แผนการระดมความคิดการสร้างชุมชนคุณธรรม
8. กิจกรรมส่งเสริมความดี 46
9. การนิเทศติดตาม 52
10. การขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมบนพื้นที่
การพัฒนาชุมชนเมืองตามแนวพระราชดำริ”บวร”

ภาคผนวก

- สาระความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม 62
- เพลงที่ใช้ในการจัดกิจกรรม 66

รู้จักศูนย์โรงเรียนคุณธรรม

ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม เป็นหน่วยงานภายใต้มูลนิธิยุวสถิรคุณ จัดตั้งขึ้นเมื่อมกราคม 2557 โดยการสนับสนุนของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ มีศาสตราจารย์เกียรติคุณ นพ.เกษม วัฒนชัย องคมนตรี เป็นประธานกรรมการมูลนิธิยุวสถิรคุณ ศูนย์ฯ มีเป้าประสงค์ที่มุ่งน้อมปฏิบัติตามพระราชกระแสรับสั่งของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ซึ่งพระราชทานแก่คณะองคมนตรีในการจัดตั้งกองทุนการศึกษา เมื่อปี 2555 ว่า “ให้โรงเรียนสร้างคนดีให้บ้านเมือง” ภารกิจส่วนใหญ่ของศูนย์ฯ จึงเป็นการทำงานพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม เช่น พัฒนาศักยภาพครูและนักเรียนแกนนำ ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม และการจัดโครงการคุณธรรม/กิจกรรมส่งเสริมความดีในโรงเรียน และให้ความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายของโรงเรียน ผู้ปกครอง ครอบครัว ชุมชน สังคมที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน นอกจากนี้ ยังได้นำแนวทางพัฒนาโรงเรียนไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาองค์กรคุณธรรม ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน และมุ่งจะขยายงานไปสู่ “ชุมชนคุณธรรม” เพื่อให้ทุกคนร่วมกันสร้างคนดีให้บ้านเมือง

1

รู้จักชุมชน

ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่อยู่รวมกันเป็นสังคมขนาดเล็ก อยู่ในบริเวณเดียวกัน ภายใต้กฎหมายหรือข้อบังคับเดียวกัน มีการใช้ประโยชน์ และบริการทางสังคมร่วมกัน มีการสังสรรค์ มีความสนใจร่วมกัน มีแนวพฤติกรรมเป็นแบบเดียวกัน เช่น ภาษาพูด ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมร่วมกัน พึ่งพาอาศัยกัน ดำเนินงานกิจกรรมเพื่อประโยชน์ร่วมกันได้ และสนใจเป้าหมายของชุมชนที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ในการสร้างชุมชนให้เป็นชุมชนที่สงบ อบอุ่น มีคุณธรรมจริยธรรม และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข จะต้องคำนึงถึงองค์ประกอบ 3 ประการ ดังนี้

1.

คน

เป็นเป้าหมายสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนา ก่อน การพัฒนา ด้านอื่น ๆ ก็ จะเกิดผลสำเร็จตาม มา ในชุมชนมี คนหลายกลุ่ม เช่น เด็กเล็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ซึ่งมี ปัญหาในการดำรง ชีวิตแตกต่างกันไป

2.

สิ่งแวดล้อม

หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบ ๆ ตัวคน ซึ่งมีผลกระทบต่อ การดำรงชีวิตประจำวัน ทั้ง สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อมที่สร้างขึ้น ซึ่งจะ เป็นสมบัติร่วมกันของชุมชน เช่น แหล่งน้ำ วัด โรงเรียน ถนน ที่สาธารณะ เป็นต้น ถ้าสิ่งแวดล้อมไม่ดี ความเป็นอยู่ ของคนในชุมชนก็ จะเกิด ความลำบากตามไปด้วย

3.

สถานการณ์

เหตุการณ์หรือความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ในการติดต่อ ประทะ สังสรรค์กันระหว่าง คนในชุมชน ทั้งแบบส่วนตัวและ ส่วนรวม ระบบบริหารจัดการในชุมชน แนวทางสร้างความร่วมมือในชุมชน การสื่อสารสร้างความเข้าใจกัน หากมี การติดต่อสังสรรค์กัน ในแนวทางที่ดี เช่น มีน้ำใจช่วยเหลือกัน บรรยากาศ ของชุมชนก็จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข แต่ ถ้าการติดต่อกันเป็นไปในทางลบ เช่น การแก่งแย่งผลประโยชน์ ขาด ความสามัคคี สถานการณ์ในชุมชนก็จะ ขาดความสงบ

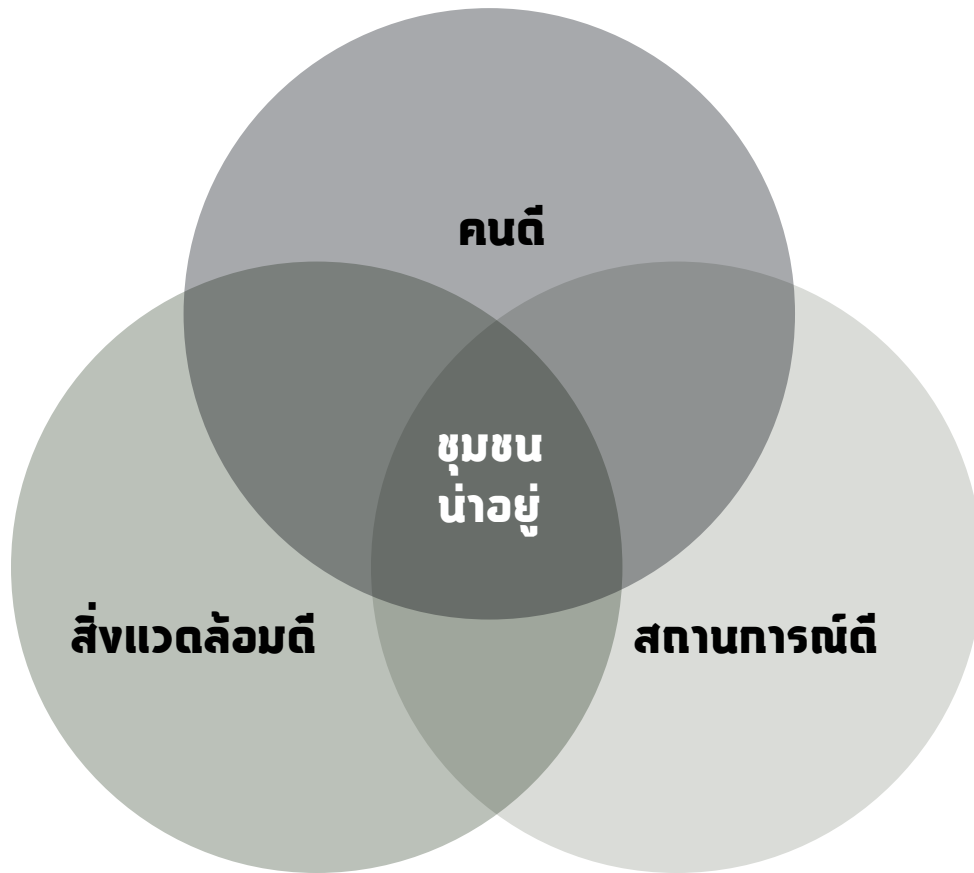
1

รู้จักชุมชน

ดังนั้น ถ้าในชุมชน มีคนดี มีสิ่งแวดล้อมดี สถานการณ์ในชุมชนก็จะดีตามไปด้วย จะทำให้ชุมชนน่าอยู่ มีความสงบสุข ประชาชนก็จะมีคุณภาพชีวิตที่ดีในที่สุด

หนึ่ง การรวมตัวของคนในครอบครัว หมู่บ้าน ที่ทำงาน โรงงาน บริษัท ห้างร้านองค์กร ฯลฯ เป็นต้น จัดเป็นชุมชนที่ประกอบด้วยคน สิ่งแวดล้อม และสถานการณ์เช่นเดียวกัน จึงมีเป้าหมายต้องการเป็นชุมชนที่ดี คนในชุมชนเป็นคนดี มีคุณธรรม มีสิ่งแวดล้อมที่ช่วยให้ทำงานอย่างสะดวก มีบรรยากาศที่เอื้อให้ทำงาน มีสถานการณ์รอบข้างและเพื่อนร่วมงานที่เอื้อเพื่อเพื่อน มีน้ำใจ ส่งผลให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ภาพที่ 1 ชุมชนน่าอยู่สงบสุข

2

หน้าที่ของชุมชน

ทุกคนในชุมชนต้องร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ตามความถนัด ความเหมาะสม และตามบทบาท ที่ได้รับความเห็นชอบจากชุมชน เพื่อให้ตนเองและครอบครัวมีโอกาสได้อยู่ในชุมชนที่มีคุณธรรมและความสุขร่วมกัน ได้แก่

1

ร่วมกันจัดให้มีสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกเบื้องต้นสำหรับสมาชิกในชุมชน เช่น สถานีอนามัย วัด ตลาด ถนน ไฟฟ้า น้ำกินน้ำใช้ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และสนามกีฬา เป็นต้น โดยประสานงานกับส่วนราชการที่รับผิดชอบ หรือ ร่วมกันจัดหาตามความจำเป็นเหมาะสม เพื่อช่วยให้สมาชิกของชุมชน สามารถดำเนินชีวิตประจำวัน ประกอบอาชีพ จัดกิจกรรมถ่ายทอดวัฒนธรรม ประเพณีในวันสำคัญ ร่วมกันได้ อย่างเป็นกิจวัตร

2

ร่วมกันจัดให้มีการป้องกันรักษาสุขภาพ การคุ้มครองรักษา สวัสดิภาพของสมาชิก ทั้งทรัพย์สิน และร่างกาย รวมทั้งการสร้างความสงบสุขให้เกิดขึ้นในชุมชน เช่น จัดให้มีเวรยามคอยป้องกันชุมชน

จัดสถานที่หรือกิจกรรมดูแลเอาใจใส่ผู้สูงอายุ เด็กอ่อน ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส ในเรื่องปัจจัยทั้ง 4 คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม การรักษาโรคภัยไข้เจ็บ และที่อยู่อาศัย

3

ร่วมกันจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมการประกอบอาชีพ เช่น จัดตลาดนัดฝึกอบรมให้ความรู้ในการประกอบอาชีพที่ถนัด และเหมาะสมกับวัย เพื่อให้สมาชิกในชุมชนมีอาชีพ มีรายได้ ฟังตนเองได้ และมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

2

หน้าที่ของชุมชน

4

ให้ความสนใจกับการศึกษาของบุตรหลานและเยาวชนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอบรมบ่มนิสัยของสมาชิกใหม่ระดับปฐมวัย การเลี้ยงดูเด็กเล็กให้ถูกต้องตามวัย เพื่อให้สมาชิกใหม่ของชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี

5

ร่วมกันปลูกฝังค่านิยม และทัศนคติที่ดีให้แก่สมาชิกในชุมชน ให้มีความเชื่อมั่นและศรัทธาในการสร้างคุณงามความดี มีคุณธรรม จริยธรรม สร้างสรรค์กิจกรรมที่ก่อให้เกิดความผูกพันทางจิตใจ ให้แรงเสริม ให้กำลังใจกัน เพื่อสร้างความภาคภูมิใจ และมีศรัทธาต่อชุมชน เป็นการสร้างความเป็นปึกแผ่นให้เกิดในชุมชน

หัวใจสำคัญของการยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของชุมชนให้ดีขึ้น **ขึ้นอยู่กับความต้องการและความสามารถของชุมชนเอง** ที่จะใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ ทั้งความคิด กำลังกาย ฝีมือ ซึ่งเป็นสิ่งที่ซ่อนเร้นอยู่ในตัวบุคคลหรือชุมชน มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน นอกจากต้องการที่จะเพิ่มรายได้ในการประกอบอาชีพแล้ว จะต้องเป็นไปเพื่อเปลี่ยนแปลงชีวิตจิตใจและความรู้สึกของคนในชุมชน ให้มีความรู้สึกที่ต้องการความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีความกระตือรือร้น สนใจ เสียสละร่วมงานในชุมชน ร่วมแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ แต่ละคนต้องพยายามช่วยเหลือตนเองให้มากที่สุด และไม่เป็นภาระต่อชุมชนและสังคม

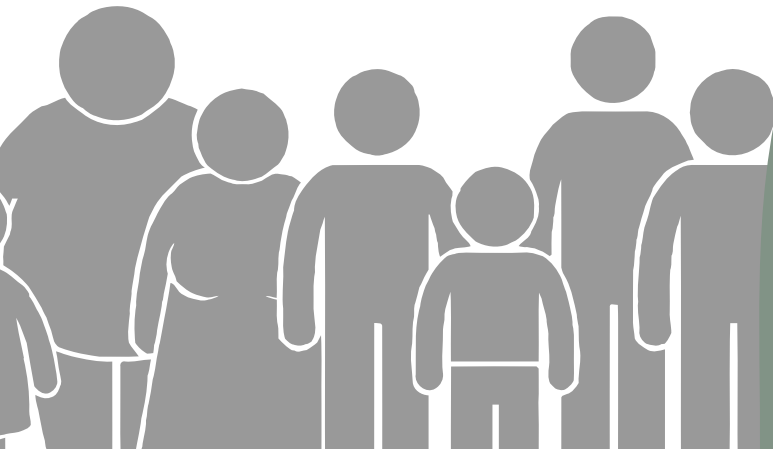
3

พลังของชุมชน

เมื่อชุมชนต้องการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้เป็นชุมชนที่น่าอยู่ มีบรรยากาศที่เอื้อให้ชีวิตมีความสุข มีความรักใคร่ เอื้อเพื่อเพื่อแผ่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อช่วยให้ตนเองและครอบครัวมีกำลังใจฟันฝ่าอุปสรรคในชีวิต และมีความสุขจนตลอดบั้นปลายของชีวิต รวมทั้งมีแนวทางสร้างความเป็นปึกแผ่นของชุมชนส่งต่อให้รุ่นลูกและหลานได้นั้น จะมีปัจจัยสนับสนุน 2 ประการ ได้แก่

1) ผู้นำชุมชน
หรือกลุ่มแกนนำ
กิจกรรมในชุมชนที่ได้รับ
การยอมรับจาก
ชุมชน

2) กิจกรรมเสริมสร้างการ
เรียนรู้ให้คนในชุมชน ซึ่งเป็น
ปัจจัยสำคัญที่สุด หากคนใน
ชุมชนมีความรู้ความเข้าใจ
ยอมรับการเปลี่ยนแปลง
และให้ความร่วมมือในการทำ
กิจกรรมต่างๆ จะส่งผลให้
งานชุมชนประสบความสำเร็จ

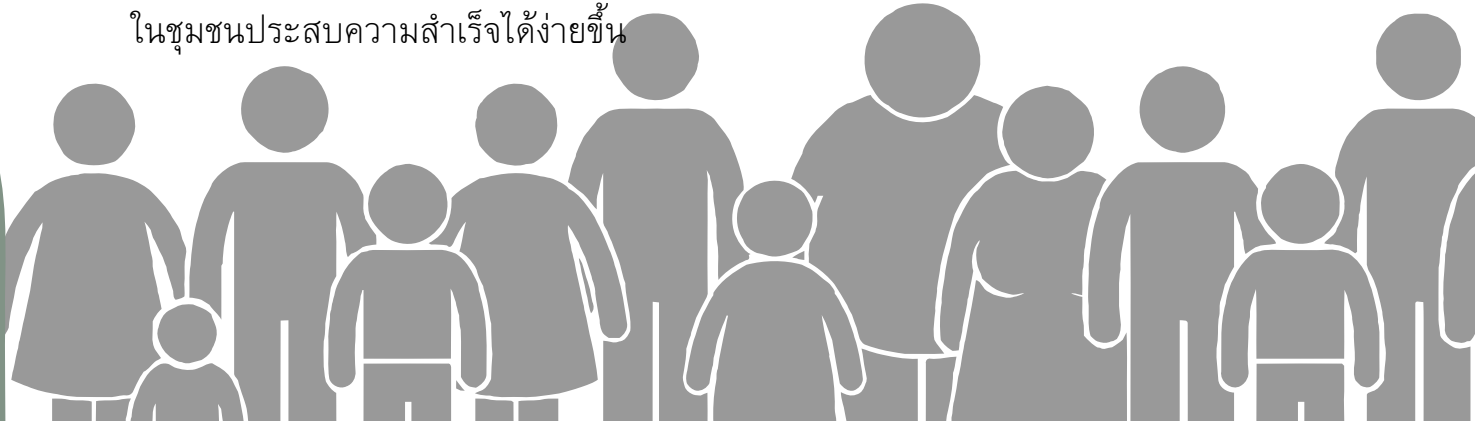

ผู้นำชุมชนหรือกลุ่มแกนนำกิจกรรมในชุมชน สามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นในชุมชนได้ ควรมีลักษณะ 3 ประการ ได้แก่

1) **มีจิตอาสา** รู้จักการเผชิญปัญหา รับฟังความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชน เปิดเผย กล้าแสดงออก และพร้อมที่จะหาแนวทางแก้ไขปัญหาของชุมชนอย่างมีส่วนร่วม

2) **มีจิตสำนึกรักบ้านเกิด** อยากเห็นชุมชนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น อยากเห็นคนในชุมชนอยู่ดีมีสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี ยินดีเสียสละเวลาเพื่อเข้าร่วมศึกษาเรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพตนเอง เพื่อร่วมสร้างคุณประโยชน์ให้แก่ชุมชนส่วนรวม

3) **มีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาชุมชน** มีเป้าหมายและแนวทางในการเปลี่ยนแปลงชุมชนให้ดีขึ้น โดยเฉพาะการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ เพื่อให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนดีขึ้น สนับสนุนการพัฒนาคนในชุมชนให้มีสำนึกเพื่อส่วนรวม มีความเสียสละ คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน มีความสามัคคี ร่วมมือร่วมใจ ในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม เพราะจะทำให้การทำงานพัฒนาในชุมชนประสบความสำเร็จได้ง่ายขึ้น

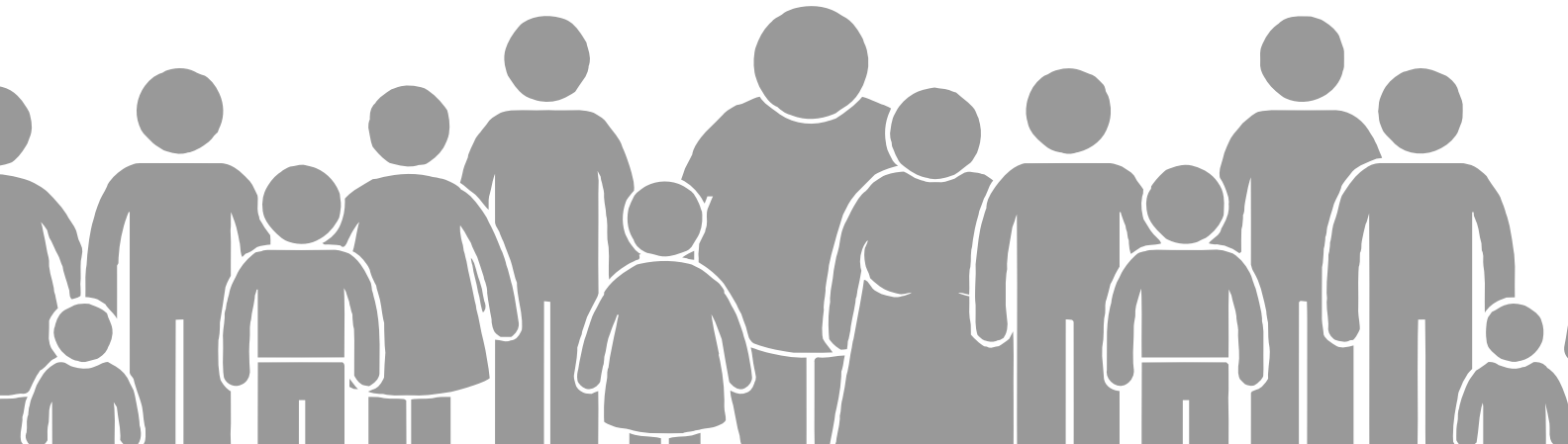

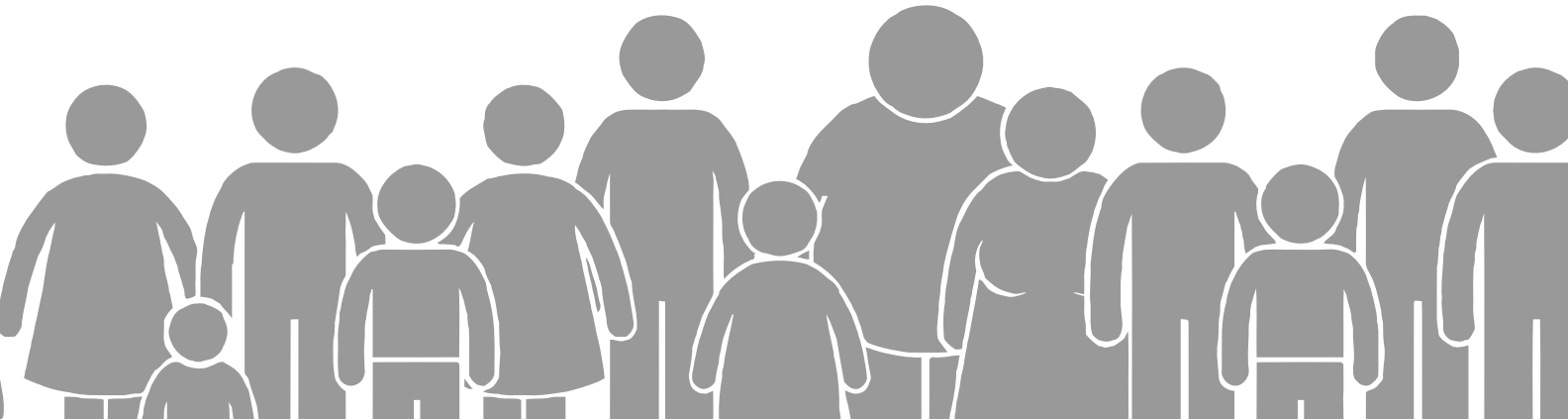
3

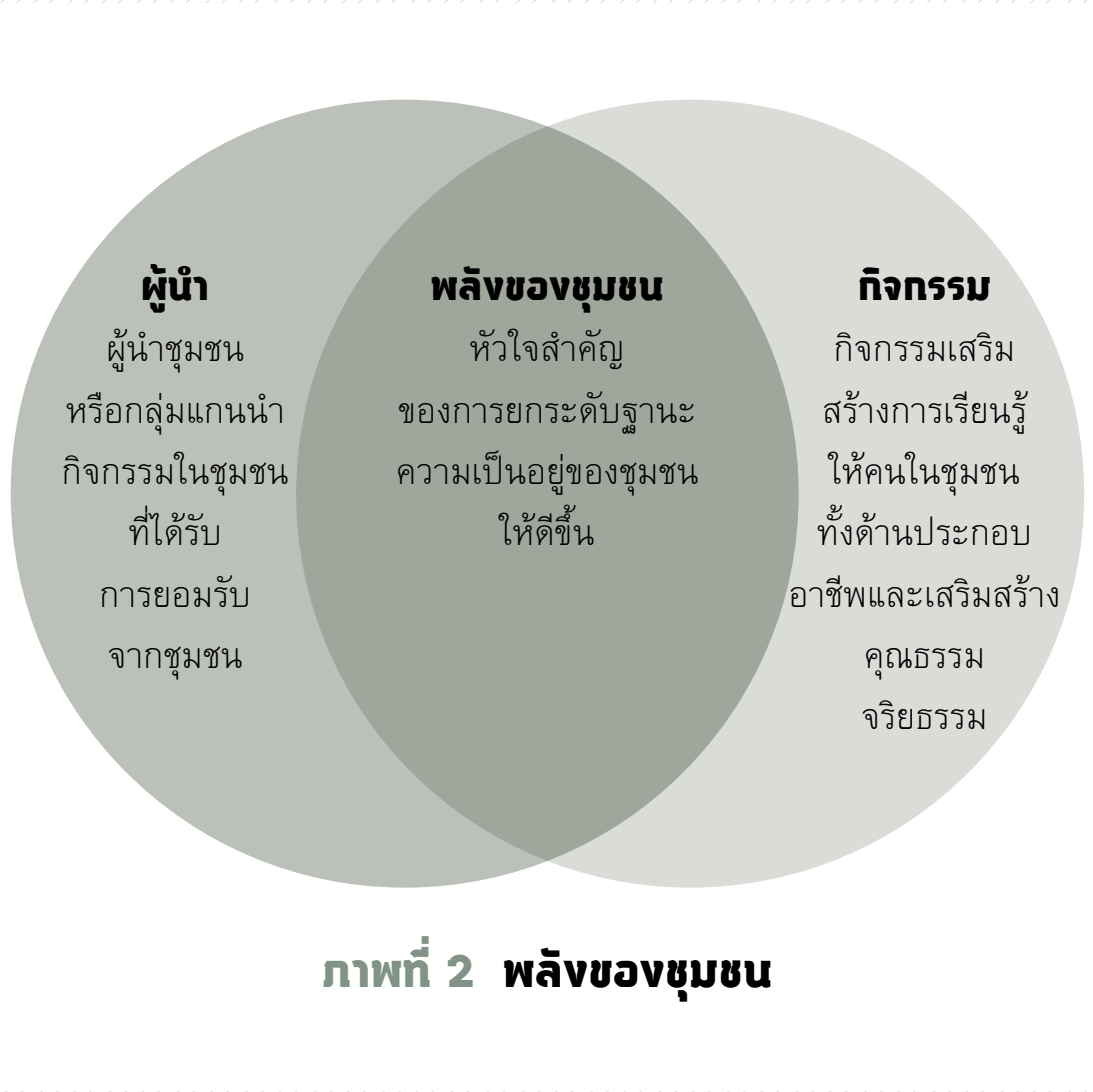
พลังของชุมชน

กิจกรรมเสริมสร้างการเรียนรู้ให้คนในชุมชน มีหลากหลายมาก ทั้งทางตรง และทางอ้อม โดยมุ่งให้ทุกคนมีโอกาส มีส่วนร่วม เรียนรู้การอยู่ร่วมกัน การเอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือ พึ่งพากัน สนุกสนานด้วยกัน ฝึกอาชีพ และทำประโยชน์ให้ส่วนรวม เช่น การร่วมงานวันสำคัญตามประเพณี การช่วยกันทำความสะอาดชุมชน กิจกรรมดูแลผู้สูงอายุ เป็นต้น กิจกรรมเหล่านี้ จะช่วยหล่อหลอมความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน การเลือกสรรกิจกรรมจึงมีความจำเป็นมาก ควรเป็นกิจกรรมที่ดึงดูดความสนใจให้มาเข้าร่วมอย่างสม่ำเสมอ ทันทันสมัย เพิ่มความรอบรู้ในการประกอบอาชีพ และรู้จักใช้ชีวิตประจำวันอย่างมีคุณค่า มีศีลธรรม คุณธรรมจริยธรรม คำนึงผลประโยชน์ส่วนรวมเสมอ เหล่านี้จะส่งผลให้คนในชุมชนรับรู้เจตนารมณ์ของชุมชน จะเข้าใจและยอมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในที่สุด

ความเป็นอยู่ของชุมชนจะดีขึ้น ทั้งความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม **จึงต้องริเริ่มและดำเนินการด้วยชุมชนเอง** โดยเข้าร่วมมือกับ ส่วนราชการ องค์กรสนับสนุน หรือ ปรึกษาหารือร่วมกัน ชุมชนกำหนดความต้องการเอง วางโครงการเอง และร่วมมือกันปฏิบัติตามโครงการนั้นๆ วิธีการที่ชุมชน คิดทำเอง มีความสำคัญยิ่งกว่าผลงานความสำเร็จที่เกิดขึ้น เพราะเป็นการสร้างพลัง ของชุมชน สร้างความเชื่อมั่นในตนเอง มีแนวทางพึ่งพาตนเอง ซึ่งจะสร้างความสุข ความเป็นปึกแผ่นให้ชุมชนได้ในระยะยาวต่อไป และสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ให้ ชุมชนอื่นๆ ได้

ภาพที่ 2 พลังของชุมชน

4 หกขั้นตอนของการสร้างชุมชนคุณธรรม

คุณธรรม หมายถึง ภาวะจิตใจที่เมื่อแสดงออกเป็นความประพฤติแล้ว สังคมตัดสินได้ว่า เป็นจริยะที่ดี ถ้าใจเราคิดดี คิดจริงและคิดงาม และประพฤติออกมาดี จริง งาม แสดงว่าคน ๆ นั้นมีคุณธรรม แต่ถ้าใจคิดชั่ว คิดไม่จริง (เท็จ) คิดไม่งาม ก็จะมี ความประพฤติชั่ว เท็จ และไม่งาม ซึ่งเราก็มักจะเรียกว่าคนไม่มีคุณธรรม

จริยธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติหรือศีลธรรม หมายถึง คำพูดและการกระทำ หรือพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก ที่เป็นประโยชน์และสร้างความสุข

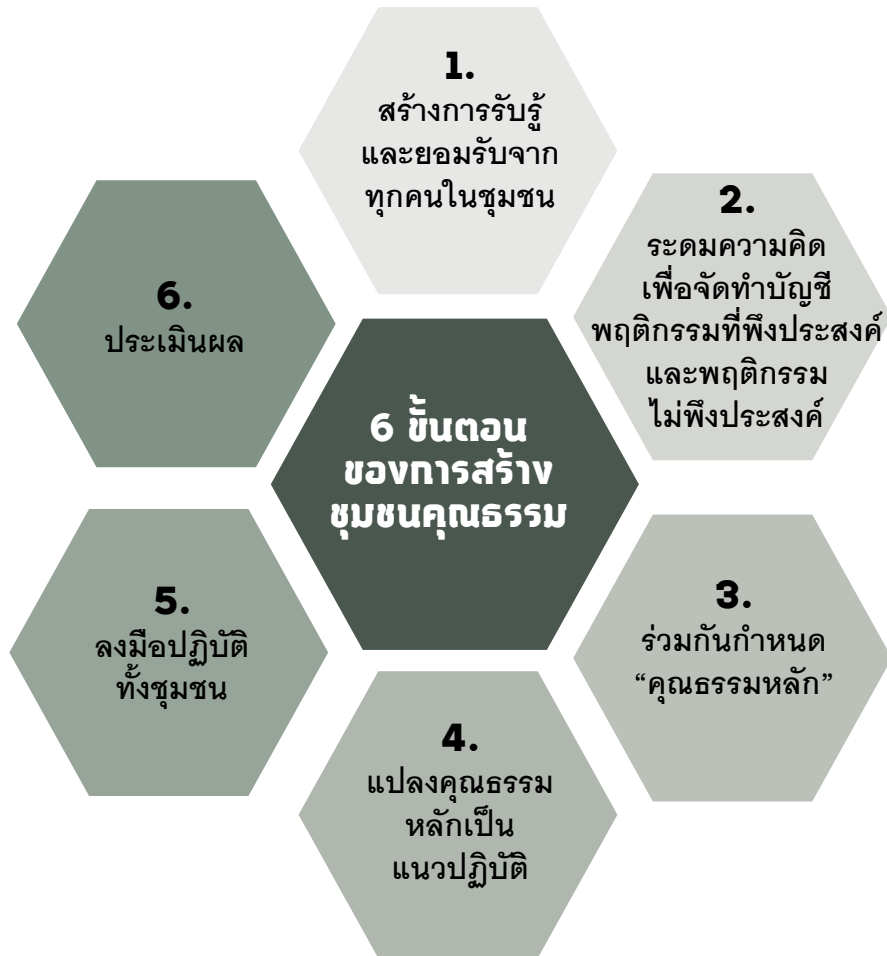
จรรยาบรรณ หมายถึง ประมวลความประพฤติที่ผู้ประกอบอาชีพแต่ละอย่าง กำหนดขึ้น เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณ ชื่อเสียง และฐานะในสังคม จรรยาบรรณของวิชาชีพครู เช่น ครูต้องรักและเมตตาศิษย์ จรรยาบรรณของข้าราชการ เช่น ใช้วิชาชีพอย่างซื่อสัตย์ ไม่แสวงหาผลประโยชน์ เป็นต้น

แต่แต่ละคนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม และประพฤติปฏิบัติ มากน้อยแตกต่างกัน เช่น มีคุณธรรมความซื่อสัตย์ จะไม่โกงทรัพย์สินผู้อื่น ซึ่งเป็น จริยธรรมที่ได้รับการยกย่องจากสังคม คุณธรรมจริยธรรมจึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างความ เข้าใจที่ดีต่อกันในสังคม ให้เกียรติซึ่งกันและกัน ไม่เบียดเบียนให้ผู้อื่นเป็นทุกข์

ช่วยให้ชีวิตประจำวันในบ้าน โรงเรียน ที่ทำงานมีความสุข ช่วยให้เกิดความสงบสุขในครอบครัว ชุมชน องค์กร สังคม ส่งผลให้ประชาชนมีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือกัน และ ประเทศชาติจะเกิดความมั่นคง

การสร้างชุมชนคุณธรรมตามแนวทางของศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ ใช้ขั้นตอนที่ ศาสตราจารย์เกียรติคุณ นพ.เกษม วัฒนชัย องคมนตรี และประธานกรรมการมูลนิธิยุวสถิรคุณ ได้พัฒนาขึ้น และใช้ในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม โรงพยาบาลคุณธรรม และองค์กรคุณธรรมอื่นๆ ได้ผลดีเป็นที่ยอมรับจากทุกภาคส่วน ซึ่งมีขั้นตอน 6 ขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1** สร้างการรับรู้และยอมรับจากทุกภาคส่วนในชุมชน
- ขั้นตอนที่ 2** ร่วมกันระดมความคิดจากทุกคน ทุกภาคส่วน เพื่อจัดทำบัญชีพฤติกรรม 2 บัญชี
- ขั้นตอนที่ 3** ร่วมกันระดมความคิดเพื่อกำหนด “คุณธรรมหลัก”
- ขั้นตอนที่ 4** แปลงคุณธรรมหลักเป็น”นโยบายหรือแนวปฏิบัติ”
- ขั้นตอนที่ 5** ภาคปฏิบัติ
- ขั้นตอนที่ 6** ประเมินผล

ภาพที่ 3 หกขั้นตอนของการสร้างชุมชนคุณธรรม

ขั้นตอนที่ 1 สร้างการรับรู้และยอมรับจากทุกภาคส่วนในชุมชน ว่า

1.1 เราจะร่วมกันคิดปรับปรุงชุมชนให้ดีขึ้น

1.2 เราจะร่วมกันปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จ

หลังจากที่ได้ศึกษาขั้นตอนการสร้างชุมชนคุณธรรมแล้ว ให้ผู้นำชุมชน/ผู้บริหารชุมชน ทำความเข้าใจกับสมาชิกชุมชน เพื่อให้ความเห็นชอบร่วมกัน และสมัครใจจะสร้างชุมชนคุณธรรมร่วมกันจนประสบผลสำเร็จ

ขั้นตอนที่ 2 ร่วมกันระดมความคิดจากทุกคน ทุกภาคส่วน เพื่อจัดทำบัญชี พฤติกรรม 2 บัญชี

2.1 ทุกคนในชุมชนร่วมกันระดมความคิด เพื่อจัดทำบัญชีที่ 1 รวบรวมพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในรอบ 2 - 3 ปีที่ผ่านมา เพื่อให้ทุกคนรับรู้ “ข้อบกพร่อง” ของทั้งชุมชน

2.2 ทุกคนในชุมชนร่วมกันระดมความคิด เพื่อจัดทำ บัญชีที่ 2 รวบรวมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในชุมชนของเราใน 12 เดือนข้างหน้า เพื่อให้ทุกคนรับรู้ถึง “ความปรารถนาาร่วมกันในการพัฒนาชุมชนในปีต่อไป”

ขั้นตอนที่ 3 ร่วมกันระดมความคิดเพื่อกำหนด “คุณธรรมหลัก”

3.1 ทุกคนในชุมชนร่วมกันระดมความคิด เพื่อกำหนด “คุณธรรมหลัก” ที่แต่ละคนเชื่อว่าจะช่วยแก้ไขหรือลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในบัญชีที่ 1 และ/หรือเพิ่มหรือสนับสนุนให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในบัญชีที่ 2

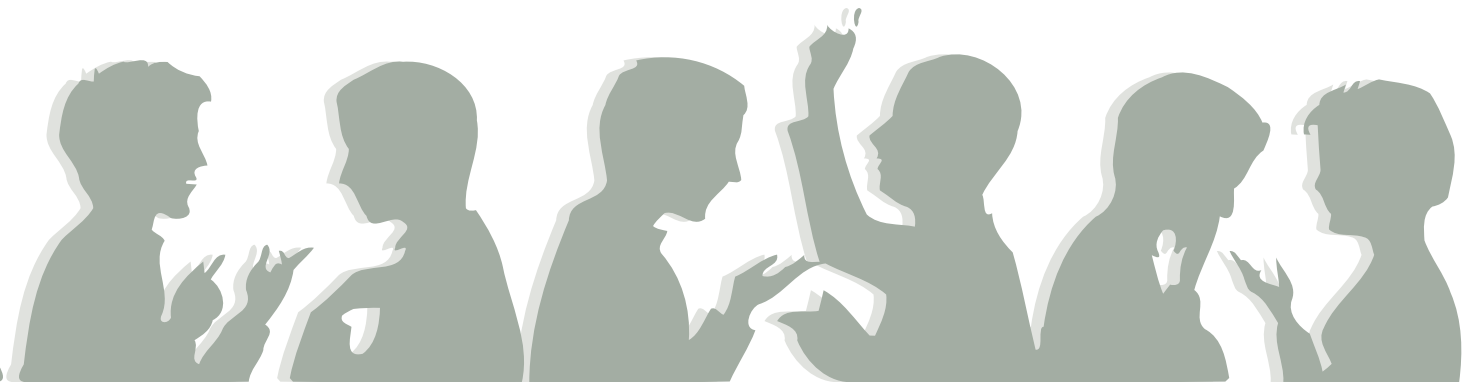
3.2 ให้กำหนด “คุณธรรมหลัก 3 ประการ” โดยเลือกจากคุณธรรมหลักที่ร่วมกันคิดในข้อ 3.1 เพื่อใช้เป็นคุณธรรมหลักของชุมชนในการปฏิบัติในรอบปีนี้ เช่น 1) ซื่อสัตย์ 2) รับผิดชอบ และ 3) จิตอาสา

อนึ่ง ที่ประชุมอาจใช้วิธีลงคะแนนและเลือกคุณธรรมที่มีความถี่สูงสุดเป็นคุณธรรมหลักก็ได้

ขั้นตอนที่ 4 ระดมความคิดแปลงคุณธรรมหลักเป็นแนวปฏิบัติ

ให้แต่ละภาคส่วนของชุมชนระดมความคิด เพื่อ “แปลงคุณธรรมหลัก 3 ประการ” เป็น “นโยบายหรือแนวปฏิบัติ” ในภาคส่วนของตน โดยอาจกำหนดแนวปฏิบัติ แบ่งตามบทบาทหน้าที่ หรือ แบ่งตามลักษณะงาน หรือแบ่งตามส่วนงานที่สังกัด โดยยึดหลักการสำคัญ ให้ผู้ปฏิบัติยอมรับและถือปฏิบัติร่วมกัน ในชุมชนอาจแบ่งตามบทบาทหน้าที่ในชุมชน เช่น ผู้บริหารชุมชน สมาชิกชุมชน ในโรงพยาบาล จะแบ่งแนวปฏิบัติของงานพยาบาล งานเภสัชกร เป็นต้น ดังตัวอย่างตารางคุณธรรมหลักและแนวปฏิบัติ ดังนี้

4 หกขั้นตอนของการสร้างชุมชนคุณธรรม

(ตัวอย่าง) ตารางคุณธรรมหลักและแนวปฏิบัติ

คุณธรรมหลัก	แนวปฏิบัติ	
	ผู้บริหารชุมชน	สมาชิกชุมชน
ซื่อสัตย์	<ul style="list-style-type: none"> - ทำงานโปร่งใส ตรวจสอบได้ - ไม่เบียดเบียนของส่วนรวม - เป็นแบบอย่างที่ดีของชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด - ลด ละ เลิกบุหรี เหล้า การพนัน - ไม่สร้างหนี้สิน - ทำบัญชีครัวเรือน
รับผิดชอบ	<ul style="list-style-type: none"> - สอนงาน เพิ่มพูนความรู้ให้สมาชิกในชุมชน - สื่อสารสร้างความเข้าใจให้ทั่วถึง - รักษากฎ กติกาของชุมชนอย่างเคร่งครัด เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่ใช้ความรุนแรงในครอบครัว - เลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวให้เป็นคนดี - รักษาความสะอาดของแหล่งน้ำในชุมชน - รักษาความสะอาดสวนสาธารณะของชุมชน - จัดการแยกขยะในบ้าน เพื่อส่งส่วนกลางของชุมชน
จิตอาสา	<ul style="list-style-type: none"> - ดูแลรักษาทรัพยากรของชุมชน - มีความกระตือรือร้นที่จะช่วยเหลือสมาชิกชุมชน 	<ul style="list-style-type: none"> - เสียสละร่วมกิจกรรมกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ - ดูแลรักษาทรัพยากรของชุมชน - ทำความสะอาดชุมชน

แนวปฏิบัติที่กำหนดลงไว้ในตาราง ต้องมีความสอดคล้องกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่รวบรวมไว้ในบัญชีที่ 2 กล่าวคือ เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในชุมชน โดยนำมาเขียนให้สละสลวย เข้าใจง่าย ไม่ต้องตีความเมื่อนำไปปฏิบัติ

ขั้นตอนที่ 5 ภาคปฏิบัติ / ลงมือปฏิบัติทั้งชุมชน

5.1 จัดประชุมใหญ่ทั้งชุมชน ให้แต่ละภาคส่วนประกาศข้อตกลง/เจตนารมณ์ที่จะปฏิบัติตามคุณธรรมทั้ง 3 ประการ ให้ทุกคนรับรู้พร้อมกัน

5.2 ทุกภาคส่วนและทุกคนปฏิบัติตามนโยบายและแนวปฏิบัติที่ได้ตกลงกันไว้แล้ว

5.3 แต่ละภาคส่วนต้องมีการประชุมภายในเป็นระยะๆ (เช่นทุก 2 เดือน) เพื่อทำความเข้าใจและหารือข้อดี หรือ ข้อขัดข้องต่างๆ เพื่อร่วมกันปรับปรุงแก้ไขงาน
อนึ่ง อาจจะทำให้มีการนิเทศภายใน เพื่อทำหน้าที่ให้คำปรึกษา เสริมแรงให้กำลังใจในการทำกิจกรรมส่งเสริมความดีของทุกภาคส่วน

4

หกขั้นตอนของการสร้างชุมชนคุณธรรม

ขั้นตอนที่ 6 ประเมินผล

6.1 แต่ละภาคส่วนประเมินผล “พฤติกรรมที่เปลี่ยนไป” ภายในภาคส่วนของตน โดยอ้างอิงกับบัญชีที่ 1 และ บัญชีที่ 2

6.2 ทุกคนในชุมชนประเมินผล “พฤติกรรมที่เปลี่ยนไป” จากบัญชีที่ 1 และบัญชีที่ 2

6.3 ทั้งชุมชนประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อชุมชน เช่น

- 1) ความสามัคคีรักใคร่ในชุมชนเพิ่มขึ้น
- 2) ความสุข ความสำเร็จของสมาชิกชุมชน
- 3) การลดหนี้ และเพิ่มเงินออมทรัพย์ เป็นต้น

6.4 จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และรายงานผลโครงการ/กิจกรรมส่งเสริมความดีที่เด่นเป็นแบบอย่างได้

5

กระบวนการสร้างชุมชนคุณธรรม

การนำ “6 ขั้นตอนของการสร้างชุมชนคุณธรรม” ไปปฏิบัติงานในองค์กร/ชุมชน ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มคนจำนวนมาก ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม จะแนะนำแนวทางการจัดกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนในการปฏิบัติงานกลุ่ม เพื่อให้สะดวกในการนำไปประชุมระดมความคิดที่มีปริมาณผู้เข้าประชุมจำนวนมาก โดยยึดหลักการจัดกิจกรรม 4 ข้อ ได้แก่

1. มุ่งสร้างการมีส่วนร่วม กิจกรรมที่จัดขึ้นจะเป็นกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติร่วมกันทั้งชุมชน ต้องสร้างเสริมคุณลักษณะของการอยู่ร่วมกัน ทำงานด้วยกัน สร้างสรรค์ค่านิยมที่ดีงามของกลุ่ม มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สามัคคี มีน้ำใจที่ดีต่อกัน และมุ่งสร้างประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน

2. มุ่งตอบสนองความสนใจ ความถนัด และความต้องการของคนในชุมชน เปิดโอกาสให้คนในชุมชนร่วมกันวางแผน ระดมสมอง คิดวิเคราะห์ หาเหตุผล ลงมือปฏิบัติตามแผน และสรุปผล เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนเอง เกิดความมั่นใจในการแก้ปัญหา และร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ดีงามด้านคุณธรรม

**3. มุ่งสะท้อนบริบทจริงของชุมชน และ
เพิ่มพูนทักษะชีวิต** บทเรียนที่ได้รับจะ
สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ความเป็นอยู่และ
ชีวิตจริงของชุมชน ช่วยให้เรียนรู้การทำงาน
เป็นทีม การร่วมกันแก้ปัญหา ฝึกทักษะชีวิต
รู้จักการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี รู้จักสังเกต
สิ่งแวดล้อมของชุมชน และนำข้อมูลมาใช้ใน
ชีวิตประจำวัน

4. ประเมินผลการเรียนรู้จากสภาพจริง
มีการประเมินพฤติกรรมที่พึงประสงค์ หรือ
แนวปฏิบัติที่ชุมชนกำหนดขึ้นว่า เพิ่มขึ้น
หรือลดลงมากน้อยอย่างไร

5

กระบวนการสร้างชุมชนคุณธรรม

กระบวนการสร้างชุมชนคุณธรรม ควรมีระยะเวลาดำเนินงานประมาณ 1 ปี เมื่อประเมินผลการปฏิบัติตามแผนที่กำหนดครบปีแล้ว จะนำผลการประเมินมาปรับปรุงแผนของรอบปีถัดไป

ตารางที่ 1 กระบวนการสร้างชุมชนคุณธรรม

กิจกรรม	ช่วงเวลา
1. ขั้นตอนที่ 1 สร้างการรับรู้และยอมรับจากทุกภาคส่วนในชุมชน โดยประชุมชี้แจงสร้างความรู้ความเข้าใจให้ผู้บริหารชุมชน สมาชิกผู้นำ กลุ่มต่าง ๆ และสมาชิกชุมชน เพื่อให้เกิดความตระหนักในเรื่อง คุณธรรมจริยธรรม รับรู้ เห็นชอบและสมัครใจร่วมกันสร้างชุมชน คุณธรรม	เดือนที่ 1
2. จัดอบรมวิทยากร เพื่อเป็นวิทยากรและเป็นแกนนำในการสร้างชุมชน คุณธรรม	เดือนที่ 1
3. จัดประชุมระดมความคิดจากทุกคนทุกภาคส่วน เพื่อจัดทำ ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนที่ 3 และขั้นตอนที่ 4 ดังนี้	เดือนที่ 1-2 (วันประชุม)

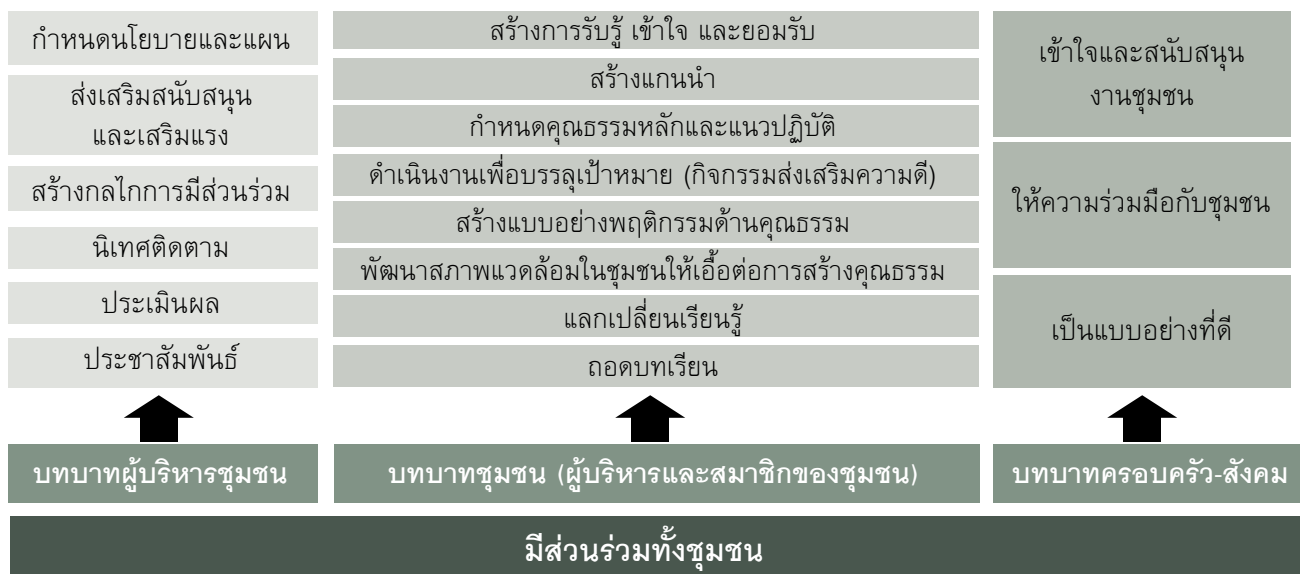
กิจกรรม	ช่วงเวลา
<p>3.1 (ขั้นตอนที่ 2) ประชุมเชิงปฏิบัติการระดมความคิดจัดทำบัญชีพฤติกรรม 2 บัญชี ได้แก่ บัญชีที่ 1 รวบรวมพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และจัดทำ บัญชีที่ 2 รวบรวมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในชุมชน</p>	
<p>3.2 (ขั้นตอนที่ 3) ระดมความคิดกำหนด “คุณธรรมหลัก” โดยจัดลำดับความสำคัญของคุณธรรม ทำการเลือกและกำหนดมา 3 คุณธรรม ซึ่งจะเป็เป้าหมายของการปฏิบัติงานด้านคุณธรรมของชุมชน</p>	
<p>3.3 (ขั้นตอนที่ 4) ระดมความคิดแปลงคุณธรรมหลักเป็นแนวปฏิบัติ โดยพิจารณาบทบาทของผู้เข้าประชุมว่าเป็นผู้บริหารหรือเป็นสมาชิกในชุมชน ให้ระดมความคิดในแต่ละกลุ่มของตนเอง เนื่องจากจะมีแนวปฏิบัติแตกต่างกันไปตามบทบาทหน้าที่ และเขียนลงตารางคุณธรรมหลักและแนวปฏิบัติ โดยใช้ถ้อยคำที่สละสลวย เข้าใจง่าย ตรงกับความคิดเห็นของที่ประชุม เพื่อพร้อมจะประกาศใช้</p>	
<p>4. ระดมความคิดเพื่อออกแบบการจัดทำกิจกรรมส่งเสริมความดี ซึ่งต้องสอดคล้องกับแนวปฏิบัติที่กำหนดไว้ในตารางคุณธรรมหลักและแนวปฏิบัติ</p>	เดือนที่ 1-2

กระบวนการสร้างชุมชนคุณธรรม

กิจกรรม	ช่วงเวลา
5. ดำเนินงาน ขั้นตอนที่ 5 ภาคปฏิบัติ หลักการสำคัญที่สุดของกระบวนการสร้างชุมชนคุณธรรม คือ ต้องลงมือปฏิบัติทั้งชุมชน ดังนั้น ชุมชนต้องประกาศเจตนารมณ์ของการสร้างชุมชนคุณธรรมให้รู้ทั่วกัน เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วม พัฒนาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการสร้างคุณธรรม และ ร่วมกันสร้างแบบอย่างพฤติกรรมด้านคุณธรรม โดยใช้แผนชุมชนเป็นเครื่องมือในการสื่อสารและบริหารจัดการให้เกิดความต่อเนื่อง	เดือนที่ 1-2
6. ชุมชนจัดให้มีการ นิเทศติดตามภายใน เพื่อเสริมแรงให้กำลังใจ และให้คำปรึกษา อาจประสานหารือกับผู้สังเกตภายนอก (ถ้ามี)	เดือนที่ 2-12
7. จัดให้มีการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ด้านคุณธรรม	เดือนที่ 6, 12
8. ดำเนินงาน ขั้นตอนที่ 6 ประเมินผล โดยรวบรวมข้อมูลการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ประเมินผลสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปตามที่คาดหวังไว้ ถอดบทเรียนผลงานความสำเร็จ สรุปปัญหา และอุปสรรคที่เกิดขึ้น	เดือนที่ 12
9. ขยายผล เผยแพร่กิจกรรมส่งเสริมความดีที่เด่นเป็นแบบอย่างได้ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านคุณธรรมของชุมชน	เดือนที่ 12

สร้างคนดีให้บ้านเมือง

ชุมชนคุณธรรม

ภาพที่ 4 กระบวนการสร้างชุมชนคุณธรรม

ตัวชี้วัดชุมชนคุณธรรม

เมื่อเริ่มปฏิบัติงาน ให้พิจารณาว่าการปฏิบัติงานสร้างชุมชนคุณธรรมมีลักษณะเป็นอย่างไร และจะเกิดผลลัพธ์ตามที่คาดหวังไว้หรือไม่ โดยพิจารณาจากร่องรอยลักษณะการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้น และตัวชี้วัด ดังต่อไปนี้

ตัวชี้วัด	หลักฐาน / ร่องรอย / ลักษณะที่พบ
1. มีกระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมทั้งชุมชน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้บริหารและสมาชิกชุมชนทราบแผนการพัฒนาคุณธรรม และมีฐานข้อมูลเพื่อการพัฒนาชุมชน 2. มีภาพความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในชุมชน 3. คนในชุมชนมีความสุข ยิ้มแย้ม แจ่มใส ทักทายโต้ตอบกันอย่างมีสัมมาคารวะ 4. สภาพแวดล้อมของชุมชนสะอาด ร่มรื่น น่าอยู่
2. มีกลไกคณะทำงานและใช้กิจกรรมส่งเสริมความดีเป็นเครื่องมือที่ทุกคนลงมือปฏิบัติ	<ol style="list-style-type: none"> 5. ผู้บริหารและสมาชิกชุมชนแบ่งงานรับผิดชอบกันพัฒนาชุมชน 6. มีกิจกรรมส่งเสริมความดีที่แต่ละคนมีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติ

ตัวชี้วัด	หลักฐาน / ร่องรอย / ลักษณะที่พบ
3. พฤติกรรมที่พึงประสงค์ในชุมชนเพิ่มขึ้น	7. ผู้บริหารและสมาชิกชุมชนมีวินัยในการปฏิบัติตามหน้าที่รับผิดชอบ 8. ผู้บริหารและสมาชิกชุมชนมีแนวปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ในตารางคุณธรรมหลักและแนวปฏิบัติ
4. พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในชุมชนลดลง	9. ผู้บริหารและสมาชิกชุมชนลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลง
5. เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนคุณธรรมจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง	10. บรรยากาศในชุมชนทุกภาคส่วนร่วมมือกันปฏิบัติงาน
6. มีองค์ความรู้/นวัตกรรมการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม	11. มีองค์ความรู้/นวัตกรรมการสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมที่เผยแพร่ได้
7. เป็นแหล่งเรียนรู้ของงานพัฒนาชุมชนคุณธรรม	12. ชุมชนมีความพร้อมในการเป็นแหล่งศึกษาดูงานพัฒนาคุณธรรม

7

การดำเนินงานการสร้างชุมชนคุณธรรม

เมื่อศึกษาขั้นตอนและกระบวนการสร้างชุมชนคุณธรรมอย่างเข้าใจดีแล้ว
ให้วางแผนจัดทำแผนการดำเนินงาน ดังนี้

ตารางที่ 2 แผนดำเนินงานสร้างชุมชนคุณธรรม (รอบ 12 เดือน)

กิจกรรม	ระยะเวลา	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
1. การชี้แจงสร้างความเข้าใจและพัฒนาศักยภาพวิทยากร และศึกษาดูงาน		
1.1 ประชุมชี้แจงสร้างความรู้ ความเข้าใจตระหนักในคุณค่าของคุณธรรม และทราบขั้นตอนและวิธีการสร้างชุมชนคุณธรรม	1 วัน (เดือนที่ 1)	ผู้บริหารชุมชนและสมาชิกชุมชน รับทราบและเข้าใจกระบวนการ สร้างชุมชนคุณธรรม
1.2 ประชุมทีมงาน/คณะทำงาน เพื่อ ทำแผนปฏิบัติงาน คัดเลือกวิทยากรเข้า อบรม และเตรียมการจัดประชุมระดม ความคิดของสมาชิกชุมชน ประมาณ 60-90 คน จัดหาสถานที่ประชุม และ สิ่งอำนวยความสะดวก		มีแผนปฏิบัติงานในการสร้าง ชุมชนคุณธรรม รายชื่อวิทยากร และสถานที่จัดประชุม

กิจกรรม	ระยะเวลา	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
1.3 อบรมพัฒนาศักยภาพวิทยากร เพื่อทำหน้าที่วิทยากรในการประชุม ระดมความคิด และเป็นທີ່ปรึกษาในการ ทำกิจกรรมต่าง ๆ	2 วัน (เดือนที่ 1)	ชุมชนมีวิทยากรของงานสร้าง ชุมชนคุณธรรม
1.4 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ แบ่งกลุ่ม ผู้เข้าประชุม กลุ่มละประมาณ 8-10 คน (ประมาณ 8-10 กลุ่ม) จะมีสื่อวีดิทัศน์ และใบงานใช้ประกอบ การระดมความคิด วิทยากรของชุมชนที่ได้รับการอบรม จาก มยส.จะทำหน้าที่เป็นวิทยากร บรรยายนำ และ/หรือเป็นวิทยากร ประจำกลุ่ม ตามที่ได้รับมอบหมาย	1 วัน (เดือนที่ 1)	สมาชิกชุมชนได้รับความรู้เกี่ยวกับ ความแตกต่างของคุณธรรม จริยธรรม ค้นหาคุณธรรมหลัก และแนวปฏิบัติ และเข้าใจวิธีการ ออกแบบกิจกรรมส่งเสริมความดี ซึ่งชุมชนสามารถเริ่มงานสร้าง ชุมชนคุณธรรมได้
1.5 รวบรวมข้อมูลพื้นฐานของชุมชนที่ เกี่ยวกับสถานะคุณธรรม เพื่อใช้ในการ วิเคราะห์ความสอดคล้องและความเป็น ไปได้ของกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนจะ ดำเนินการ	เดือนที่ 1-2	มีข้อมูลพื้นฐานของชุมชนเพื่อใช้ งาน

การดำเนินงานการสร้างชุมชนคุณธรรม

กิจกรรม	ระยะเวลา	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
1.6 ชุมชนระดมความคิดออกแบบกิจกรรมส่งเสริมความดี โดยวิทยากรที่ผ่านการอบรมแล้วเป็นที่ปรึกษา	เดือนที่ 1-2	ชุมชนมีกิจกรรมส่งเสริมความดี
1.7 ชุมชนไปดูงานด้านพัฒนาคุณธรรม (ถ้าต้องการ)	เดือนที่ 1-3	ชุมชนได้เห็นรูปแบบ และวิธีปฏิบัติจริงของการขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรม เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมตามบริบทของชุมชน
1.8 จัดอบรมผู้นิเทศงาน (ถ้าต้องการ)	เดือนที่ 1-2	ผู้นิเทศเข้าใจรูปแบบและวิธีการนิเทศชุมชนคุณธรรม
2. การลงมือปฏิบัติทั้งชุมชน		
2.1 ประกาศเจตนารมณ์ของชุมชนในการปฏิบัติตามตารางคุณธรรมหลักและแนวปฏิบัติ	เดือนที่ 2-3	ชุมชนมีวิธีการชักชวนกันเริ่มลงมือปฏิบัติ
2.2 วางแผนสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย โดยอาจใช้แผนชุมชนเป็นเครื่องมือกำกับการปฏิบัติ	เดือนที่ 2-3	เกิดความร่วมมือกันชุมชน

กิจกรรม	ระยะเวลา	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
2.3 สนับสนุนการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่กันและกัน และพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม	เดือนที่ 2-12	สภาพแวดล้อมสะอาด น่าอยู่และคนในชุมชนมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน
3. การนิเทศติดตามชุมชนคุณธรรม		
3.1 นิเทศครั้งที่ 1 มีจุดประสงค์เพื่อเยี่ยมชมการดำเนินงาน และกระตุ้นการมีส่วนร่วม และให้คำปรึกษาแนะนำ	1 วัน (เดือนที่ 3-6)	เกิดการกระตุ้นการมีส่วนร่วมทั้งชุมชน
3.2 นิเทศครั้งที่ 2 มีจุดประสงค์เพื่อเยี่ยมชมความก้าวหน้า ให้คำแนะนำและร่วมถอดบทเรียนความสำเร็จในการสร้างชุมชนคุณธรรม	1 วัน (เดือนที่ 8-10)	ชุมชนได้รับคำปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับกิจกรรมส่งเสริมความดี และสรุปบทเรียนความสำเร็จได้

การดำเนินงานการสร้างชุมชนคุณธรรม

กิจกรรม	ระยะเวลา	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
4. จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้		
4.1 จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (รอบ 6 เดือน)	เดือนที่ 6	ชุมชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และได้ข้อมูลความก้าวหน้าในการดำเนินงานชุมชนคุณธรรม รวมทั้ง ปัญหาและแนวทางแก้ไข
4.2 จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำเสนอผลสำเร็จ/ผลการประเมินตามตัวชี้วัด (รอบ 12 เดือน)	เดือนที่ 12	ชุมชนนำเสนอผลงานของกิจกรรม ส่งเสริมความดี และบทเรียนที่ได้รับ
5. การประเมินผล		
5.1 สรุปผลงานการสร้างชุมชนคุณธรรม โดยถอดบทเรียนผลงานความสำเร็จ กิจกรรมส่งเสริมความดีที่เด่น ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น	เดือนที่ 12	ชุมชนทราบผลงานความสำเร็จ ปัญหา อุปสรรค และปัจจัยความสำเร็จ

กิจกรรม	ระยะเวลา	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
5.2 ประเมินผลชุมชนคุณธรรม โดยกำหนดตัวชี้วัดระดับความสำเร็จของชุมชน และรวบรวมตัวชี้วัดของกิจกรรม ส่งเสริมความดี เพื่อใช้ในการประเมินผลภาพรวมของชุมชน	เดือนที่ 12	<ul style="list-style-type: none"> - เกิดชุมชนคุณธรรม โดยมีร่องรอยหลักฐานการเป็นชุมชนคุณธรรม - นำผลประเมินไปปรับปรุงแผนรอบต่อไป
6. ประชาสัมพันธ์ผลงาน		
6.1 ประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ผลงาน ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Social Media)	เดือนที่ 1-12	ชุมชนเป็นที่รู้จัก
6.2 เตรียมความพร้อมเป็นแหล่งเรียนรู้ ด้านพัฒนาคุณธรรม	เดือนที่ 12	ชุมชนได้รับการยอมรับเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านพัฒนาคุณธรรม

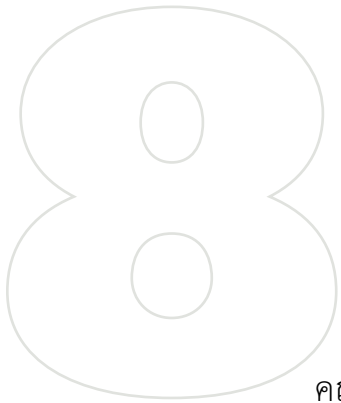
การดำเนินงานการสร้างชุมชนคุณธรรม

ในแผนดำเนินงาน ข้อ 1.4 จะจัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการระดมความคิดให้แก่สมาชิกชุมชน เป็นเวลา 1 วัน อาจใช้แผนการระดมความคิดตามแนวทางของมูลนิธิยุวสถิรคุณ ดังนี้

ตารางที่ 3 แผนการระดมความคิดการสร้างชุมชนคุณธรรม

ระยะเวลา	กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
(30 นาที) 8.30-9.00 น.	พิธีเปิด และบรรยายพิเศษ	ผู้เข้าประชุมเกิดแรงบันดาลใจในการสร้างชุมชนคุณธรรม
(30 นาที) 9.00-9.30 น.	ชี้แจงวัตถุประสงค์ และขั้นตอนในการสร้างชุมชนคุณธรรม	ผู้เข้าประชุมเข้าใจวัตถุประสงค์และขั้นตอนในการสร้างชุมชนคุณธรรม
(30 นาที) 9.30-10.00 น.	ความเข้าใจเรื่องคุณธรรมจริยธรรม (ใบงานที่ 1-2)	ผู้เข้าประชุมเข้าใจความแตกต่างของคำว่า “คุณธรรมและจริยธรรม”
(15 นาที) (1 ชั่วโมง) 10.15-11.15 น.	พักรับประทานอาหารว่าง ระดมความคิดจัดทำบัญชีที่ 1 และบัญชีที่ 2 (ใบงานที่ 3-4)	ผู้เข้าประชุมได้บัญชีที่ 1 พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และบัญชีที่ 2 พฤติกรรมที่พึงประสงค์

ระยะเวลา	กิจกรรม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
(1 ชั่วโมง) 11.15-12.15 น.	ระดมความคิดเพื่อจัดทำตาราง คุณธรรมหลักและแนวปฏิบัติ (ใบงานที่ 5)	ได้คุณธรรมหลัก 3 คุณธรรม เพื่อใช้เป็นเป้าหมายในการ ปฏิบัติในรอบปี
	พักรับประทานอาหารกลางวัน	
(1.30 ชั่วโมง) 13.00 -14.30 น.	- ออกแบบกิจกรรมเพื่อบรรลุ คุณธรรมหลักและแนวปฏิบัติ (ใบงานที่ 6) - นำเสนอผลงานกลุ่ม	ผู้เข้าประชุมเข้าใจความสัมพันธ์ ของปัญหา สาเหตุ และแนวทาง แก้ไขเพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่ เปลี่ยนไป และเข้าใจแนวทาง การทำกิจกรรมเพื่อบรรลุ คุณธรรมหลักและแนวปฏิบัติ
(30 นาที) 14.30 -15.00 น.	แนวทางขับเคลื่อนสู่ชุมชน คุณธรรม	ผู้เข้าประชุมเข้าใจแนวทางขับเคลื่อนสู่ชุมชนคุณธรรม
(15 นาที)	พักรับประทานอาหารว่าง	
(30 นาที) 15.15 -15.45 น.	พิธีปิด และพิธีถวายสัตย์ปฏิญาณ	ผู้เข้าร่วมประชุมมีแรงจูงใจใน การริเริ่มการสร้างชุมชน คุณธรรม

กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมหลักและแนวปฏิบัติ

คุณธรรมหลักและแนวปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ในตาราง จะเป็นเป้าหมายในการปฏิบัติงานสร้างชุมชนคุณธรรม โดยมีกิจกรรมส่งเสริมความดีเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมผ่านกิจกรรมส่งเสริมความดีควรแนะนำให้สมาชิกชุมชนทำเป็นประจำ ให้ทุกคนมีส่วนร่วม ให้มีโอกาสได้ลงมือทำด้วยตนเองในวิถีการดำเนินชีวิตประจำวัน ทำอย่างสม่ำเสมอ ฝึกฝนให้เกิดความเคยชินจนติดเป็นนิสัย

กิจกรรมส่งเสริมการออม

การให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของการประหยัดค่าใช้จ่ายในบ้าน เช่น ค่าน้ำ ค่าไฟ และการประเมินสิ่งต่างๆ ที่ทำให้ค่าใช้จ่ายต่างๆ สูงขึ้น ฝึกให้หาสาเหตุของปัญหา และหาหนทางแก้ไขปัญหา บทเรียนนี้ จะช่วยฝึกฝนความมีวินัย และความรับผิดชอบกับกิจวัตรการใช้จ่าย การให้ความรู้และวิธีคิดควบคู่ไปกับการปรับปรุงตนเอง ด้วยการชักชวนพูดคุยขณะทำกิจกรรมร่วมกันในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น การใช้ชีวิตแบบพอเพียง การประหยัดพลังงาน การออมเงินแบบต่างๆ เหล่านี้ จัดเป็นกิจกรรมที่เป็นฐานให้สมาชิกมีความพร้อมในการสร้างชุมชนคุณธรรม

กิจกรรมส่งเสริมการแยกขยะ

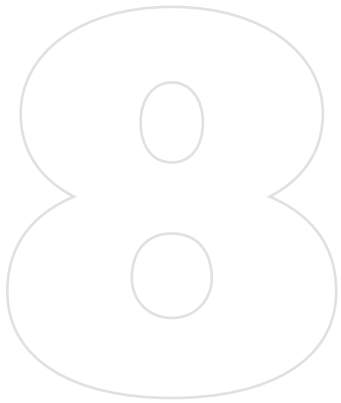
การใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่าที่ทำได้ในครัวเรือน คือ การแยกขยะเพื่อนำกลับมา “รีไซเคิล” ใหม่ หรือการนำไปขายเพื่อการสร้างรายได้ ส่วนขยะที่ไม่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้จริง ก็ฝึกให้รู้จักการจัดการที่เหมาะสม เช่น การฝังกลบขยะในครัวเรือน เป็นการสร้างวินัย และความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

กิจกรรมส่งเสริมอนามัยชุมชน

สุขภาพที่ดีของบุคคลและครอบครัวในชุมชนมีส่วนสร้างเสริมความเข้มแข็งให้ชุมชน จึงควรจัดกิจกรรมที่มุ่งดูแลรักษาสุขภาพให้บุคคลทุกวัย ทั้งเด็กเล็ก วัยรุ่น ผู้สูงอายุ ทั้งผู้ที่มีสุขภาพดี ไม่เจ็บป่วย และผู้ที่ต้องการการรักษาโรคร้ายอย่างถูกวิธี การทำลายสิ่งแวดล้อมที่เป็นสาเหตุให้เกิดโรค เช่น แหล่งน้ำขังสกปรกเป็นบ่อเกิดโรค ไข่เลือดออก เป็นต้น จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุ จัดกิจกรรมการเยี่ยมเยียนผู้ป่วยหรือผู้สูงอายุที่บ้าน เป็นการให้กำลังใจ และช่วยเสริมสร้างคุณธรรม ความกตัญญูกตเวทียให้แก่เยาวชนผู้ปฏิบัติด้วย

กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมหลักและแนวปฏิบัติ

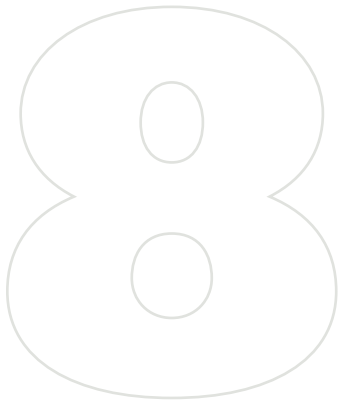
กิจกรรมสร้างสิ่งแวดล้อมให้น่าอยู่

สิ่งแวดล้อมในชุมชนมีผลต่อสุขภาพของคนในชุมชนทั้งกายและจิตใจ ปัญหาขยะ สิ่งปฏิกูล เป็นมลพิษทำลายสุขภาพและความเป็นอยู่ มีกลิ่นเหม็นรบกวน ทำให้เสียสุขภาพจิต ทำให้เกิดเจ็บป่วย บางครั้งอาจทำให้ผู้ป่วยพิการได้เมื่อเป็นมลพิษจากสารเคมีต่างๆ เป็นต้น จึงจำเป็นต้องมีกิจกรรมจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล กิจกรรมสร้างสรรค์สิ่งแวดล้อมให้สะอาด สวยงาม ปลอดภัย จัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจของชุมชน จัดกิจกรรมพบปะสังสรรค์ จัดเวทีให้มีการแสดงออกด้านต่างๆ โดยมอบหมายงานรับผิดชอบให้เยาวชนหรือผู้มีจิตอาสาที่มีความสนใจ ความถนัด เป็นการสร้างเสริมคุณธรรมความมีน้ำใจ มีจิตอาสา เห็นอกเห็นใจ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเพิ่มพูนความสามัคคีในชุมชน

กิจกรรมเสริมสร้างสวัสดิการชุมชน

สวัสดิการชุมชนหมายถึงสิ่งที่ชุมชนคิดสร้างขึ้นตามสภาพความเป็นจริง ความพร้อมของชุมชนเอง เป็นการช่วยเหลือกันโดยไม่ก่อให้เกิดความแตกแยก ทุกคนมีส่วนร่วมได้รับประโยชน์ แต่มุ่งเน้นให้คนยากจน ด้อยโอกาส และต้องการความช่วยเหลือ เป็นการสร้างโอกาสให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วม เป็นทั้งผู้ให้และผู้รับอย่างมีศักดิ์ศรี ตามความพร้อมของแต่ละบุคคล ชุมชนจะรู้สึกมั่นคงและภาคภูมิใจที่สามารถอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีด้วยวิธีช่วยเหลือกันเองในชุมชน ทุกกิจกรรมสามารถเชื่อมโยงไปหาสวัสดิการชุมชนได้ เช่น จัดสรรรายได้บางส่วนของกิจกรรมหารายได้เข้าในกองทุนผู้สูงอายุ หรือทำขวัญเด็กแรกเกิดของชุมชน เป็นต้น กิจกรรมเพื่อสวัสดิการชุมชนจะเป็นเครื่องชี้วัดคุณธรรมความศรัทธา ความรัก ความเชื่อมั่นที่ชุมชนมีต่อส่วนรวม มีความอดทนเสียสละให้แก่ส่วนรวมและโดยชุมชนกันเอง สำหรับตัวบุคคลจะเป็นการฝึกคุณธรรมความอดทน รับผิดชอบต่อความคิดเห็นของผู้อื่น เสียสละ มีเมตตาจิตต่อเพื่อนมนุษย์ และรู้จักการให้อย่างแท้จริง

กิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมหลักและแนวปฏิบัติ

กิจกรรมสืบสานศิลปวัฒนธรรมชุมชน

แต่ละชุมชนมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่น่าสนใจแตกต่างกัน ทุกชุมชนสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีประโยชน์ ทั้งสำหรับคนในชุมชนเอง และสังคมภายนอกที่สนใจศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ มุมต่าง ๆ ในประเทศ การนำรากเหง้าของดีเด่นของชุมชนมาเผยแพร่ จะช่วยให้ชุมชนรุ่นหลังรักถิ่นที่อยู่อาศัย อนุรักษ์ สืบสานศิลปวัฒนธรรม และประเพณีที่ดั่งงามของชุมชนไว้ เกิดจิตสำนึกรักท้องถิ่น มุ่งมั่นสร้างสรรค์ให้ชุมชนท้องถิ่นเจริญรุ่งเรือง เป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่ชุมชนอื่น ๆ การจัดกิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ ตามประเพณี การฝึกอบรมทำอาหารพื้นบ้าน การทำงานฝีมือที่มีชื่อเสียงของชุมชนเหล่านี้ เป็นกิจกรรมที่สร้างสรรค์คุณธรรมความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน รักบ้านเกิด เห็นคุณค่าของรากเหง้าวัฒนธรรมของตนเอง ช่วยให้อุบัติคุณค่าของตนเอง กตัญญูต่อผู้สูงอายุ มีสัมมาคารวะ รู้จักเคารพบนอบผู้ใหญ่ ล้วนเป็นคุณธรรมที่ควรให้เยาวชนฝึกให้เป็นนิสัย

การนิเทศติดตาม

เมื่อเริ่มกิจกรรมสร้างชุมชนคุณธรรม กลุ่มผู้นิเทศจะออกเยี่ยม ให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ โดยมีเป้าหมายเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนให้บรรลุผลสำเร็จ มุ่งให้สมาชิกของชุมชนแสดงออกถึงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมสม่ำเสมอ และผู้บริหารชุมชนและสมาชิกผู้นำกลุ่มเป็นแบบอย่างที่ดีด้านคุณธรรม โดยยึดหลักการนิเทศเพื่อชี้แนะและสนับสนุน (coaching – supporting) และต้องปฏิบัติต่อผู้รับการนิเทศอย่างกัลยาณมิตร พึงแสดงไมตรีจิตต่อผู้รับการนิเทศ สร้างความไว้วางใจ ความเชื่อถือ และสัมพันธภาพที่ดีกับผู้รับการนิเทศ ภายใต้บรรยากาศที่สร้างสรรค์

บทบาทของผู้นิเทศ มีหน้าที่เยี่ยมชม ติดตามความก้าวหน้าในการพัฒนาชุมชนให้ไปสู่ชุมชนคุณธรรมจนประสบความสำเร็จ กระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุน และเสริมแรง เพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้สมาชิกชุมชน ให้คำปรึกษา แนะนำ เกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ในการพัฒนาชุมชนคุณธรรม และ ให้นำเสนอผลการนิเทศแต่ละครั้งต่อคณะทำงานชุมชน เพื่อนำไปพิจารณาประเมิน ปรับปรุงการปฏิบัติงานของชุมชน เพื่อให้การพัฒนาคุณธรรมในชุมชนมีความต่อเนื่องยั่งยืน

กิจกรรมการนิเทศ มีบทบาทสำคัญมากในการสร้างชุมชนคุณธรรม เป็นหลักประกันว่า การปฏิบัติงานของชุมชนมีชุดตลอดการทำงาน ผู้นิเทศจะรับฟัง ความก้าวหน้า และปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน ในการไปเยี่ยมชมพื้นที่ปฏิบัติงาน จะสังเกตการจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กิจกรรมส่งเสริมความดี แนวปฏิบัติ/พฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวก และความสอดคล้องกับคุณธรรมหลักที่กำหนดไว้ จะให้คำปรึกษา แนะนำเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาชุมชนคุณธรรม โดยมุ่งเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน ผู้นิเทศจะรับฟังความคิดเห็น และความพึงพอใจ ในการดำเนินงานด้านพัฒนาคุณธรรมของชุมชน สมาชิกชุมชนสามารถปรึกษาหารือ กับผู้นิเทศได้เสมอ ผู้นิเทศเป็นผู้ที่รอบรู้แนวทางปฏิบัติการสร้างชุมชนคุณธรรม มีความสามารถประสานงานหรือแนวทางแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมกับผู้บริหารชุมชน และผู้นำสมาชิกชุมชนกลุ่มต่าง ๆ เพื่อให้การปฏิบัติงานด้านต่าง ๆ ของชุมชนในการ สร้างชุมชนคุณธรรมมีความต่อเนื่องและเกิดความยั่งยืนตลอดไป

ภาพที่ 5 การนิเทศติดตามชุมชนคุณธรรม

“การดำเนินชีวิตโดยใช้วิชาการอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ
จะต้องอาศัยความรู้รอบตัว
และหลักศีลธรรมประกอบด้วย
ผู้ที่มีความรู้ดี แต่ขาดความยั้งคิด
นำความรู้ไปใช้ในทางมิชอบ
ก็เท่ากับเป็นบุคคลที่เป็นภัยแก่สังคมของมนุษย์”

พระบรมราชาบาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
เมื่อวันที่ 18 กันยายน 2504

10

การขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมบนพื้นที่การพัฒนาชุมชนเมือง

รากฐานที่สำคัญของการพัฒนาประเทศ คือ การพัฒนาจากหน่วยที่เล็กที่สุด คือ การให้ความสำคัญกับ “คน” เป็นศูนย์กลางการพัฒนา เครื่องมือสำคัญในการเสริมสร้างและพัฒนาคน ได้แก่ การให้ความรู้เพื่อสร้างเสริมสติปัญญา และการปลูกฝังคุณธรรม เป็นเครื่องกำกับจิตใจให้แสดงแต่พฤติกรรมที่ดี อันจะส่งผลให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกันต่อ ตนเอง สังคม และประเทศชาติ

สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ เป็นองค์กรที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง โดยน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเองบนเงื่อนไขมีความรู้ และคุณธรรม มาเป็นหลักพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาอปรกับการน้อมนำแนวพระราชดำริ “บวร” เป็นหลักคิดในการประสานความร่วมมือร่วมใจกันของ **บ้าน วัด และโรงเรียน** รวมถึงภาคประชาสังคม ภาครัฐ ภาคเอกชน และกลุ่มจิตอาสาที่จะร่วมกันพัฒนาชุมชนให้เกิดความเจริญ ให้คนในชุมชนทุกช่วงวัยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ตามเป้าหมาย **ความอยู่ดีมีสุข อยู่อย่างพึ่งพาตนเองได้ และนำไปสู่ความยั่งยืน** ด้วยหลักการพัฒนา **เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา**ให้เกิดผลตามเข็มทิศการพัฒนา 4 มิติ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม และ

ตามแนวพระราชดำริ “บวร” ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์

เสริมสร้างความเข้มแข็งด้วยการพัฒนาคนให้มีคุณธรรม ภายใต้ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมบนพื้นที่การพัฒนาชุมชนเมืองตามแนวพระราชดำริ “บวร” ของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ให้บรรลุผล ตามเป้าหมาย เพื่อการสร้างประโยชน์สุขร่วมกัน

ตัวชี้วัดการสร้างชุมชนเมืองไปสู่ชุมชนคุณธรรม

ในการพัฒนาชุมชนเมืองตามแนวพระราชดำริ “บวร” ไปสู่ชุมชนคุณธรรมสามารถพิจารณาความก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน โดยพิจารณาจากตัวชี้วัดในการปฏิบัติงาน ดังนี้

- มีฐานข้อมูลเพื่อการพัฒนาชุมชนด้วยตนเอง
- มีแกนนำที่มีสมรรถนะครบทั้งความรู้ บารมี และมีจิตอาสา
- มีการกำหนดเป้าหมายหลักในการพัฒนาด้านคุณธรรมของชุมชน
- มีแผนการขับเคลื่อน “ชุมชนคุณธรรม”
- มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การปฏิบัติงานด้านคุณธรรมในชุมชน
- เป็นแหล่งเรียนรู้ และมีวิทยากรสามารถถ่ายทอดความรู้ได้
- มีแนวทางสร้างความร่วมมือขยายผลชุมชนคุณธรรม

หลักการที่ยึดมั่น แนวพระราชดำริ จัดตั้งวัด-พัฒนาชุมชน บนพื้นฐานหลักการ “บวร” (บ้าน-วัด-โรงเรียน)

หลักการพัฒนา เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา

เข็มทิศการพัฒนา

เป้าหมาย

เศรษฐกิจ มีแหล่งทุน โดยชุมชน ลดรายจ่าย สร้างรายได้ พัฒนาอาชีพ	สังคม เกิดความสัมพันธ์ที่ดี มีคุณธรรม มีความสุข และมีสุขภาพดี (ทุกช่วงวัย)	สิ่งแวดล้อม ที่อยู่อาศัยมั่นคง สิ่งแวดล้อมดี สาธารณสุขปลอดภัย ครบถ้วน	วัฒนธรรม รักษาภูมิปัญญา สืบสานวัฒนธรรม และประเพณี
---	--	--	---

- อยู่ดีมีสุข
SURVIVAL
คนทุกช่วงวัยดำเนิน
คุณภาพชีวิตดีมีความสุข
- อยู่อย่างพึ่งพาตนเอง
SELF-RELIANCE
ในวิถีความพอเพียง
- อยู่อย่างยั่งยืน
SUSTAINABLE
พัฒนาสู่ชุมชนเมือง
เข้มแข็งอย่างยั่งยืน

ขับเคลื่อนผ่าน
ศูนย์ปฏิบัติการเรียนรู้ บวร

เป็นศูนย์การเรียนรู้ตามหลักการพัฒนา “บวร” แนวคิด การใช้งาน พื้นที่แสดงองค์ความรู้ “บวร” และสื่อกลางสร้าง
และเป็นศูนย์กลางความร่วมมือของทุกภาคส่วน การเข้าถึงชุมชนและภาคส่วนความร่วมมือ

ภาพที่ 6 การพัฒนาชุมชนเมืองตามแนวพระราชดำริ “บวร”

**ภาพที่ 7 การขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมบนพื้นที่การพัฒนา
ชุมชนเมืองตามแนวพระราชดำริ “บวร”**

ภาพที่ 8 ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนชุมชนคุณธรรมบนพื้นที่
การพัฒนาชุมชนเมืองตามแนวพระราชดำริ “บวร”

חברת
מכש

สาระความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม

ความหมาย

1. **ความซื่อสัตย์** หมายถึง ความประพฤติตรงและจริงใจ ไม่คิดทรยศ ไม่คิดโกงและไม่หลอกลวง ความสุจริต หมายถึง ความประพฤติดี ความประพฤติตามครรลองคลองธรรม ซื่อตรงต่อหน้าที่ ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตรงความเป็นจริงต่อหน้าที่ ต่อวิชาชีพ ตรงต่อเวลา และคำมั่นสัญญา ทั้งกาย วาจา ใจ ต่อตนเองและผู้อื่น

2. **ความขยัน** หมายถึง ความตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่การทำงานอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ อดทน ไม่ท้อถอยเมื่อพบอุปสรรค ความขยันต้องปฏิบัติควบคู่กับการใช้สติปัญญาแก้ปัญหา จนเกิดผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย

3. **ความรับผิดชอบ** หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่ด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจ ทั้งที่เป็นภารกิจส่วนตัว และภารกิจทางสังคม จะต้องกระทำให้บรรลุความสำเร็จตามความมุ่งหมาย ด้วยความสุจริต ความเต็มใจ และความจริงใจ เป็นความเอาใจใส่ จดจ่อตั้งใจ มุ่งมั่น ละเอียดยรอบคอบ เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย และยอมรับผลการกระทำของตนเอง ทั้งด้านที่เป็นผลดีและผลเสีย ทั้งพยายามปรับปรุงการปฏิบัติหน้าที่ให้ดียิ่งขึ้น

4. ความมีระเบียบวินัย หมายถึง การรู้จักควบคุมตนเองให้ประพฤติปฏิบัติ ตาม และยึดมั่นในระเบียบแบบแผน ข้อบังคับ ข้อปฏิบัติ ข้อตกลง กฎหมายและ ศีลธรรมจารีตประเพณี ทั้งวินัยในตนเองและวินัยต่อสังคม เป็นพฤติกรรมที่แสดงออก ถึงการให้ความสำคัญ ความเคารพ และยอมรับที่จะปฏิบัติตามระเบียบ กฎเกณฑ์ และข้อบังคับของสังคม เป็นพฤติกรรมที่ช่วยให้สามารถควบคุมตนเองและปฏิบัติตาม ระเบียบเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม

5. ความอดุสาหะ หมายถึง ความพยายามที่ทำงานให้สำเร็จลุล่วง ด้วยความ อดทนไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มานะ บากบั่น ขยัน อดทน เพียรเอาใจใส่อยู่เป็นนิจและ เสมอต้นเสมอปลาย

6. ความมุ่งมั่น หมายถึง ตั้งใจและรับผิดชอบในหน้าที่การงาน ทำงานด้วยความ เพียรพยายามและอดทนเพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมาย

7. ใฝ่เรียนรู้ หมายถึง ตั้งใจเพียรพยายามในการเรียนและเข้าร่วมกิจกรรม การเรียนรู้ แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนด้วย การเลือกใช้สื่ออย่างเหมาะสม สรุปลองค์ความรู้ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ได้

8. ความอดทนอดกลั้น หมายถึง ความมั่นคงหนักแน่นไม่หวั่นไหวทั้งทาง กาย วาจา และใจ โดยไม่ย่อท้อต่อปัญหา ทนตรากตรำ ทนเจ็บใจ หนักเอาเบาสู้

ยอมรับความลำบากและอุปสรรค และรู้จักข่มใจเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆ เป็น
ระยะเวลานาน

9. ความสามัคคี หมายถึง ความพร้อมเพรียงกัน ความกลมเกลียวกัน ความ
ปรองดองกัน เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ร่วมมือร่วมใจกันปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามที่
ต้องการ โดยปราศจากการทะเลาะวิวาท ไม่เอาไรต์เอาเปรียบกัน เป็นการยอมรับความ
มีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างทางความคิด

10. ความเสียสละ หมายถึง การรู้จักแบ่งปัน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม รู้จัก
ช่วยเหลือผู้อื่น โดยอาจต้องเสียสละทรัพย์ แรงงาน เวลา และกำลังสติปัญญา ในการ
ช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม โดยไม่หวังผลตอบแทน

11. ความมีน้ำใจ หมายถึง มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เอื้ออาทร ที่จะให้ความ
ช่วยเหลือเกื้อกูล แสดงน้ำใจดีต่อผู้อื่น โดยไม่หวังผลตอบแทน ผู้ที่มีน้ำใจ คือ ผู้ให้
และผู้อาสาช่วยเหลือสังคม รู้จักแบ่งปัน เสียสละความสุขส่วนตน เพื่อทำประโยชน์
แก่ผู้อื่น

12. ความเมตตากรุณา หมายถึง ความรักใคร่และเอ็นดู ประารถนาจะให้
ผู้อื่นเป็นสุข มีความสงสารคิดจะช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ รวมทั้งการไม่คิดร้ายต่อผู้อื่น
สามารถแสดงออกได้โดยการช่วยเหลือทั้งทางการกระทำ หรือวาจา

13. ความสุภาพ หมายถึง เรียบร้อย อ่อนโยน ละมุนละม่อม มีกิริยามารยาท

ที่ตึงาม มีสัมมาคารวะ อ่อนน้อมถ่อมตนตามสถานการณ์และกาลเทศะ ไม่ก้าวร้าว รุนแรง วางอำนาจข่มผู้อื่น ทั้งโดยวาจาและท่าทาง และวางตนเหมาะสมตาม วัฒนธรรมไทย

14. ความมีสัมมาคารวะ หมายถึง ความเคารพนอบน้อม โดยทางกายและ ทางวาจา

15. ความกตัญญู คือ ความรู้สึกสำนึกในการอุปการคุณ หรือบุญคุณที่ผู้อื่น หรือสิ่งอื่นที่มีต่อตนเอง กตเวทิตี คือ การแสดงออกเพื่อการตอบแทนบุญคุณ ความ กตัญญูกตเวทิตี จึงหมายถึง ความรู้บุญคุณแล้วทำตอบแทนบุญคุณให้ปรากฏ

16. ความพอเพียง หมายถึง ดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รวมทั้ง เป็นผู้ที่มีความ รอบรู้และมีคุณธรรม

17. การประหยัด หมายถึง การรู้จักเก็บออม ถนอมใช้ทรัพย์สินสิ่งของให้เกิด ประโยชน์คุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ รู้จักใช้จ่ายในสิ่งที่จำเป็น พอสมควรแก่ฐานะ รู้จักฐานะการเงินของตน คิดก่อนใช้ คิดก่อนซื้อ เก็บออม รู้จักทำบัญชีรายรับ- รายจ่ายของตนเองอยู่เสมอ

18. มีจิตสาธารณะ หมายถึง ช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจโดยไม่หวัง ผลตอบแทน เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อโรงเรียน ชุมชน และสังคม

1. เพลง มาร์ชสร้างคนดีให้บ้านเมือง

คำร้อง/ทำนอง ครูวราภรณ์ สว่างการ

เพื่อชาติ ศาสน์ กษัตริย์

ต่างคนต่างทำทันที

เราพัฒนาให้ประชาสร้างความรู้เรื่อง

ชื่อนามกระเดื่อง

พร้อมใจนัดกันทำความดี

ช่วยกันสร้างคนดีให้บ้านเมือง

มูลนิธิ น้อมนำทุกเรื่อง(ซ้ำ)

ยุวสตรีคุณ

2. เพลง มาเถิดมาร่วมใจ

คำร้อง/ทำนอง ครูวราภรณ์ สว่างการ

มาเถิดมาร่วมใจ

มาเถิดนะเร็วไว

มาเถิดนะน้องพี่

ดำรงไว้ในคุณความดี

ก้าวเดินไปในถิ่นไทยนี้

สามัคคีสร้างคุณธรรม

3. เพลงกิจกรรมคุณธรรม

คำร้อง ครู สุชาวดี ชันโท, ครูวราภรณ์ สว่างการ

ทำนอง สำนักงานคณะกรรมการลูกเสือแห่งชาติ

คุณธรรมนำชีวิตสู่ความก้าวหน้า จริยธรรม มีคุณค่าสร้างสุขสานต์

คุณธรรมอยู่ในใจตลอดกาล จริยธรรม คือการกระทำความดี

4. เพลงหัวใจคุณธรรม

คำร้อง/ทำนอง ครูวราภรณ์ สว่างการ

หัวใจของคนเรานี้	ทำดีคิดดีทุกวัน
คุณธรรมไม่แบ่งชนชั้น ๆ	มาพร้อมใจกันยึดมั่นความดี
คุณธรรมเป้าหมายเป็นหลัก	พฤติกรรมบ่งชี้ต้องมี
ทุกคนต้องมีศักดิ์ศรี ๆ	พวกเราสามัคคีโรงเรียนคุณธรรม
ใกล้ไกลเราเป็นเครือข่าย	เหนื่อได้ช่วยกันหนุนนำ
รวมพลังหนึ่งคุณธรรม ๆ	เรามาน้อมนำคำพ่อสอนเอ๋ย

5. ความนัยคุณธรรม

คำร้อง ครู สุชาวดี ชันโท
ทำนอง เพลงระบำพื้นเมืองภาคใต้ (ตารีกีปัส)

จริยธรรมกับคุณธรรมนั้นเป็นความนัย (ซ้ำ)
คุณธรรมนั้นควรมีไว้ (ซ้ำ)
จรรโลงใจถ้วนทั่วทุกนาม
ล้วนมีในใจคุณค่าคงไว้เพื่อความดีงาม (ซ้ำ)
หากแสดงชัดเจนเมื่อไหร่ (ซ้ำ)
โปรดจำไว้คือจริยธรรม

6. คุณธรรมอัตลักษณ์

คำร้อง/ทำนอง ครูวราภรณ์ สว่างการ

คุณธรรมเป้าหมายของคน มีความสุขสันต์ได้กระทำดี
มีน้ำใจซื่อสัตย์สามัคคี รับผิดชอบดี ใฝ่รู้ใฝ่เรียน
พฤติกรรมบ่งชี้เน้นหาปฏิบัติทุกเวลาทั้งอ่านและเขียน
มาเถอะพวกเราวัยเรียน (ซ้ำ)
ช่วยกันคิดเขียนคุณธรรมอัตลักษณ์

7. คุณธรรมสร้างคนดี

คำร้อง/ทำนอง ครูวราภรณ์ สว่างการ

เราจะสร้างคนดีให้เต็มแผ่นดิน	คุณธรรมนำถิ่นไทยให้สุขชี
เหนือใต้ ออก ตก ล้วนมีคนดี	สองมือนี้คือพลังของเยาวชน
หนึ่งคือพฤติกรรมบ่งชี้	ควรที่สรรสร้างและต่างฝึกฝน
สองคือคุณธรรมเป้าหมายเตือนตน	เราทุกคนนำพาให้รุ่งเรือง

8. หกขั้นตอนพัฒนาคุณธรรม

คำร้อง/ทำนอง ครูวราภรณ์ สว่างการ

(สร้อย) พวกเราทำเองจากหัวใจ	คิดคราใดร่วมรู้ร่วมทำ
กระบวนการพัฒนาคุณธรรม	โปรดจงจำนั้นมีหกขั้นตอน
หนึ่งยอมรับรู้ได้ทุกคน	สองทำตนหลอมรวมจงคิดก่อน
ฟังประสงค์ ไม่ฟังประสงค์แยกเป็นตอน	กลับมองย้อนสิ่งนี้คือบัญญัติ
สามคือคุณธรรมหลักใหญ่	โปรดจำไว้กำหนดให้ได้จากนี้
สี่แปลงคุณธรรมแล้วปฏิบัติดี	ห้าห้องพี่ร่วมใจกันทั้งองค์กร
หกสุดท้ายคือการติดตาม	คุณธรรมควรประเมินผลก่อน
จำไว้สำคัญอย่างแน่นอน	มีหกขั้นตอนพัฒนาคุณธรรม
(สร้อย) พวกเราทำเองจากหัวใจ	คิดคราใดร่วมรู้ร่วมทำ
กระบวนการพัฒนาคุณธรรม	โปรดจงจำนั้นมีหกขั้นตอน

9. พัฒนาชุมชน

คำร้อง/ทำนอง ครูสุชาติ ชันโท

มา มา มา มาพัฒนาชุมชน พวกเราสุขสันต์ทุกคนมีน้ำใจ
ช่วยกันร่วมแรงสามัคคีกันไว้ ชุมชนก้าวไกลเพราะคุณธรรมนำพา
นั้นนานั้นนานั้นนั้นนานานานา

เรียบเรียงจาก

กรมพัฒนาชุมชน. คู่มือการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนสำหรับนักพัฒนากร.กรุงเทพมหานคร.กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย , 2559 : 9 ,www.cdd.go.th/ เข้าถึงเมื่อวันที่ 26 กันยายน 2559
ความหมายชุมชน , www.computer.pcu.ac.th/emoodledata/23/lesson_doc/lesson_1.doc
เข้าถึงเมื่อวันที่ 26 กันยายน 2559

สวัสดิการชุมชน พัฒนาชุมชน , <http://patcharin1992.blogspot.com/2012/07/blog-past-9970.html> เข้าถึงเมื่อวันที่ 26 กันยายน 2559

อนามัยสิ่งแวดล้อม(2556) , <http://pangsao.blogspot.com> 6 ส.ค.2556 เข้าถึงเมื่อวันที่ 26 กันยายน 2559

ไพศาล สรรสวัสดิสุทธิ. (2550). การพัฒนาชุมชน. รัฐศาสตร์สารสิน, 1 (2550), [https://www.gotoknow.org/posts/295403%20\(2559\),10](https://www.gotoknow.org/posts/295403%20(2559),10) เข้าถึงเมื่อวันที่ 26 กันยายน 2559

ไพเราะ ผ่องโชค และคณะ (2549). การพยาบาลอนามัยชุมชน. กรุงเทพฯ:จุดทอง
ราชบัณฑิตยสถาน. 2525. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน.

ตารางคุณธรรมหลักและแนวปฏิบัติชุมชน

คุณธรรมหลัก	แนวปฏิบัติ	
	ผู้บริหารชุมชน	สมาชิกชุมชน

ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ

📍 214 ถ.นครสวรรค์ แขวงวัดโสมนัส

เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรุงเทพฯ 10100

โทรศัพท์ 02-2820024 โทรสาร 02-2820244

🌐 www.moralschools.org

✉ email : moralschools@gmail.com